

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

— SZERKESZTI —
Dr. BOROS GYÖRGY.

TARTALOM:

Unitárius Közlöny :			
A szerkesztő asztaláról.	133	☐	Egyleti élet és munkásság.... 151
László Domokos. [Képpel.] —		☐	Szerkesztői üzenetek. 155
V. A.	136	☐	Köszönetnyilvánítás. 155
A székelyudvarhelyi unitárius		☐	
templom. [Képpel.] — V. A.	138	☐	Nők Világa :
Kis Sámuel. [Visszaemlékezés.]		☐	Csak ügybuzgalom és munka-
— Útő Lajos.	140	☐	szeretet kell. — Kovács Sán-
Házfelavató ünnep Deésfalván.		☐	dorné felolvasása Homorod-
— Sándor Gergely.	141	☐	almáson, a Dávid Ferencz-
Ámérikából. — Kiss Sándor...	144	☐	Egylet udvarhelykörü közgyü-
Az E. K. Tanácsból. — V....	146	☐	lésén. 30
A harmadik általános lelkesz-		☐	Londoni unitárius nők. 34
köri gyűlés. — y. r.	148	☐	Perczelné könyve. — B. Gy... 36
Egy unitárius pap.	151	☐	Mrs Sharpe. 38

**Kérjük az előfizetések
megújítását, a tagdíjak
beküldését. Az Unitá-
rius Közlöny és a Nők
Világa egész évre 2 ko-
rona 40 fill. A D. F. E.
tagjainak csak 2 kor.**

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

Kiadja:
A DÁVID FERENCZ-EGYLET.

Szerkeszti:
Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettség-gel, egy évre 2 koronát fizetnek.

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztár-nokhoz küldendő Kolozsvárra. – Hirdetések jutányos árban fölvetetnek. – Kéziratokat nem adunk vissza.

A szerkesztő asztaláról.

Jól teszed, ha nem tűröd, hogy körülted az emberek gonoszt cselekedjenek, mert ma a másét bántják, de holnap a tiéden lesz a sor. A másén élődő ember olyan, mint a sáska, mindent fölemész, amit útjában talál. Minthogy mindenkinek legfőbb kincse a becsülete, ne tűrd, hogy előtted valakinek a becsületét rágalmazták, mert holnap a tiédre kerül a sor. Soha sem kell rontani, mindig lehet javítani s az az igaz keresztény, aki embertársát nemcsak óvja a veszedelemtől, hanem igyekszik jobbá tenni. Ezt jelenti a Jézus parancsa: Szeresd felebarátodat úgy, mint magadat.

*

A pápa a vatikán foglyának tekinti magát s nem ismeri el az olasz királyt. Az olasz király intézi a dolgait s katonái nincsenek kirendelve a templomokba, hanem úgy imádkoznak, ahogy nekik jól esik. Ezekből lesznek az új hívők, akik más papság, más vallás, de minden bizonnal olyan után néznek, amely közelebb van a királyukhoz is, meg a szívükhez is. A pápa lassan ráfog jönni, hogy az önkéntes fogságnak nincsen meg a remélt hatása.

*

„Tedd szablyádat hüvelyébe.“ Jézusnak ez a mondása arról tesz bizonyosságot, hogy ő a hű tanítvány fegyvere nélkül is elég erősnek érezte magát arra, hogy ellenségeit legyőzze. Ezt elhisszük és megis tudjuk magyarázni, mert eszünkbe jut, hogy Jézus azt mondta: Tűróké és szenvedőké a menyország. Minthogy az ő országa nem a világból való volt, nyilván azt kell hinni, hogy nem akarta a világ fegyvereit használni, mert csak egy győzelemre számított, arra, amelyet tőle

senki és semmi el nem vehet, mivel az az Istentől van. Így Jézus. De hát minékünk szabad-e fegyvert rántanunk? Nem, mert aki a fegyverhez nyul, fegyver által vész el. A fegyver a harag, a bosszú, a gyűlölet, a fölundulás eszköze. Ilyen fegyver nemcsak a kard, a bot, az ostor, vagy az útszélen talált kő, hanem a rossz szó, a szitok, a káromlás. Gondolj a Jézus intésére mindannyiszor és tedd szabályadat hüvelyébe.

*

Mi van szebb és kedvesebb látvány a fecskefiókák repítésénél. A kedves fecskepár napokig készül rá. A kis bohó sereg kitelepedik a fészek szélére s várják a jobb és a bátorítóbb szót. Milyen nagy ünnep lehet akkor a kis családban! Ezt a madár dolgot legkönnyebb volna hasonlítani a gyermekek kiházasításához, de előttünk a konfirmáció lebeg. A lelkipásztor az összegyűjtött gyermekcsereg lelki szárnyát megnöveli, kiállítja őket a diplomáért, kipróbálja őket s akkor elbocsátja, hogy röpkedjenek az egyház kedves udvarán s legyenek boldogok. A ki-repült ifjak sokszor visszatérnek a készülődés helyéhez, mindig új bátorságot vesznek maguknak s úgy repülnek tovább.

*

A közmondás azt tanítja: tisztelet a kivételeknek. Mi az mondjuk: több tisztelet mindenkinek. Tiszteljed nemcsak atyádat és anyádat, nemcsak előljáródat és parancsolódat, feleségedet, férjedet, barátodat vagy jóltevődet, hanem tiszteljed mindenkiben az embert, mert még ha gonosztevő is, ember ő, csak hogy az embernek föléje került az állat, vagy a mi nem ember. Szabadítsd föl az elnyomott embert s meglátod, hogy megérdemli a tiszteletet.

*

Az unitárius lelkész kör dicsőszentmártoni gyűlése iránt nagyobb érdeklődést mutattak lelkészeink, mint bármelyik megelőző iránt. Az ifjak voltak nagyobb számmal, miután ők vannak többségben, de régiebb lelkészeink is szép számmal jelentek meg, tehát az érdeklődésben bizonyos közösség nyilvánult. A jövő meg fogja mutatni, hogy a nagy számot nem a fizetés kérdése, hanem az egymás iránti barátság s a lelkesítő pálya nagyfontosságú ügyei vonzották.

A lelkész kör gyűlésben egészen váratlanul — de nem is egyszer — keresztűzben voltak a tagok. Némelyek veszélyesnek gondolták, de a végén kiderült, hogy olyan pünkössti tűz volt, amely alatt szivők és lelkek egy vala s amely tagjaikat megtisztítva egybeforrasztotta. Nagyon kishitű ember lehet az, aki ezentúl kételkedni tud, hogy ez a kis kör nem fog nagy dolgokat is végezni. A jövő meg fogja mutatni.

*

Földmivelők, ti nem tudjátok, talán nem is sejtitek, milyen gazdagok vagytok. Nektek mindenetek van, a szobában dolgozó embernek semmije sincsen. Ti bölcsek vagytok s lehettek, mert mindig van kitől tanuljatok, a szoba emberi, ha nem is bolondok, óh ezt ne mondjátok, mert tiltja az evangelium, de bizony boldogtalanok, mert ők mindig önmagukat, kicsiny agyukat dolgozzák fel, ellenben a ti kezetek, szemetek, szívetek, fületek és minden idegetek minden pillanatban újat, szépet, okos és bölcs dolgot lát, mert nektek dolgozó társatok, zenészetek, színészetek, költőtek, művészetek, építő és romboló mesteretek van mindig és mindenütt: a búza között, a barázdán, a réten, a fákon és a fák alatt, mert Isten ott hajtja végre millió sokféle munkásával az ő bölcs terveit. Boldogok vagytok, ha ti ezt észreveszitek s ha munkásai közé tartoztok.

*

Még a kiskorú gyermek is megtudja jegyezni, hogy a nap a szobába nem egyszerre süt be mindenik ablakon. — Észreveszi, hogy az egyikén reggel süt, amikor őt édes anyja nagynehezen ébresztgeti álmából s biztatja a fölkelésre, mert megvirradott. Azt is tudja, hogy a másikon csak ebéd után süt be s a harmadikon sohasem süt egészen, csak úgy félig-meddig. Idővel megtanulja, hogy az egyik ablak kelet felől, a másik nyugat felől s a harmadik északon van. Ha jól meggondoljuk a dolgot, az egyházakat ablakaik elhelyezése után jól meg lehet itélni. Akik a kora reggeli napra vágnak, azok szeretnek minden új igazságot, mert szeretnek haladni, akik csak a lenyugvó nap sugarait bocsátják be, szeretnének jól látni, de félnek a teljes világosságtól, akik csak északról s csakis szűk nyíláson várják a világosságot, azok nyilván inkább szeretik a sötétséget és a hideget. Gondolkozz olvasóm és mond meg, te melyikhez tartozol?

*

Nagyon csodálatos dolognak tartják s úgy is adják hírül a közönségnek, ha egy katolikus pap protestáns templomba lépik. Miért? Mert tiltja az egyház törvénye? Mert a protestáns nem igaz keresztény? Mert a protestáns templom más anyagból van építve vagy mert kereszt és oltár nélkül nem lehet imádkozni? Jó lenne meggondolni, hogy Jézus sohasem térdelt oltár előtt, sohasem vetett, hanem csak vitt keresztet. Hidd meg atyámfia, hogy az az igazi keresztény, aki szeretettel cselekszik szívből és nem az, aki a parancsnak engedelmeskedik szolgálilag. Úgy kell lenni, hogy a vallás országában még nem volt meg a szabadságharc, sem a rabszolgaság eltörlése.

*

A magyar ipar pártolása is a divat dolga. Akkor, réges-régen: »a képzelet sebes szárnyú sas s elfárad mégis, mire odaér«, tavaly előtt történt volt, hogy nagyon fölbuzdultunk volt s csak »hazait« kértünk. Az ügyes szomszéd nemzeti-zínű szalaggal körül kötötte, Budapesten megpihentette, hogy vegyen magába egy kis alföldi illatot s a jámbor magyar úgy fizetett, mint a köles. Most, amikor igazán volna magyar termék, a finnyás hazafi és hazalány így szól: »ah, tudja kérem, az a magyar gyártmány olyan durva, olyan közönséges«. Nó csak fizess a németnek, mert ő finoman elbánik veled! Megérdemli a pénzedet, te vakulj magyar!

László Domokos.

Képpel.

— Az Udvarhely Körnek egyik világi fejét már egy éve akartuk volt bemutatni arcképével együtt. Szerencsétlenség érte aképet s kihagytuk az életrajzot is. Most midőn tul vagyunk az Udvarhelykör egyik legnagyobb büszkesége, az udvarhelyi templom ünnepségén is, ünnepeljük a kör nemesszivű vezetőjét és gyönyörködünk a templomban, amelynek létrejöttén Ő is sokat fáradozott. —

Nem harci dícsőségről, nem a fegyverek győzelméről, nem a csaták zajában szerzett babérokra akarunk emlékezni. Nemcsak ezek teszik tisztelteméltóvá a férfit. A békés hajlam, a zajtalan és fáradhatatlan munka, az igazság folytonos keresése, a szív szeretete, a lélek emelkedettsége, az élet viharaival való kitartó küzdelem: mindmegannyi út, mely a köztisztelet és közbecsülés dícső magaslatára vezet. Ha hős az, ki a csaták zajában, az ágyuk dörgése közt rendíthetetlen bátorsággal állja meg helyét, nem kisebb hős az, ki a békés munkamezőn önfeláldozó hűséggel teljesíti kötelességét. A hősöknek ez utóbbi csoportjához tartozik *László Domokos* kir. ítélőtáblai bíró s az udvarhelyi unitárius egyházkörnek már 31 év óta felügyelő-gondnoka, kinek arcképét mutatjuk be olvasóinknak. A legkíválóbb székely-unitárius erények sűgárzanak arcáról s ezeket valósította meg egész életével. Benne a lélek nemessége természetes egyszerűséggel, a gondolat ereje mélységes hittel, a hivatali pontosság az egyház törhetetlen szeretetével párosult

László Domokos 1844. nov. 14-én H.-Jánosfalván székely-nemes szülőktől származott. Atyja László Mózes, anyja Bartha Juliánna volt. Tanulását a h. jánosfalvi elemi népiskolában kezdette, honnan már 1853. év szept. 1-én székelykeresztúri

gimnáziumunkba vitték. A szülői háztól való eltávozása emlékére a gondos édes apa egy tölgyemléket ültetett, amely azóta sok vihart kiállva, terebélyes fává fejlődött. Ennek ereje és szívóssága, fejlődése és terjedelme jelképezi a szülői háztól oly korán elszakadt ifjú küzdelmeit, kitartását, megpróbáltatásait és sikereit. 1859-ben már kolozsvári gimnáziumunkban van, hol 1863-ban érettségi vizsgát tesz. Családjának egyrésze a papi, másik pedig a jogi pályára szánta. Mind a kettőnek igaza volt, mert mind a két pályára birt hajlammal és tehetséggel, amint a következmények megmutatták. Egyházunknak világi papja s

az igazságszolgáltatásnak egy valóban rátermett munkása lett. A kolozsvári jogakadémiát végezve 1866-ban Oklándon joggyakornok, 1869-ben a székely-udvarhelyi törvénytudományi alügyész s 1872-ben ugyanott aljárásbíró lett.

Az eddigi jogásznak itt kezdődik az egyházi életre is áldásosan ható munkássága. Ez évben alakul meg a székely-udvarhelyi unitárius egyházközség. A kicsiny gyülekezetnek kez-

dettől fogva egyik leghívebb munkása. Alapszabályait megírta. Előbb jegyzője, majd pénztárnoka s végül gondnoka lett. Évenként át lakását az istentisztelet helyéül felajánlotta. Ott látjuk őt ezen egyházközség bölcsőjénél úgy, mint fejlődése és nagykorúsítása idejében, mindenütt szívvel, lélekkel kivéve a közmunkából és áldozatokból a maga részét. Méltán foglal helyet tehát arcképe a templom képével egyidőben a lap hasábjain. Sokoldalú egyházas tevékenységében lelkes támogatója és osztályosa volt a h.-almási Mihály Mária, kivel 1869-ben lépett házasságra s ki a nagynevű h.-almási Mihály-családnak méltó sarja volt. Az egyházi élet mezején kifejtett tevékenységét az

Udvarhelyi Egyházkör azzal jutalmazta, hogy 1877. jun. 21-én id. Daniel Gábor helyébe — ki főgondnok -lett — felügyelő gondnokká választotta. Nemcsak címnek tekintette e kiténtetést, hanem a lezajlott 31 éven keresztül a vele járó kötelességeket is híven teljesítette. Mint elnök pártatlanságával és tappintatos eljárásaival az egész kör bizalmát és tiszteletét kiérdemelte. Ez a tisztelet jutott kifejezésre a múlt évben a felügyelő gondnokká történt megválasztása 30-ik évfordulóján tartott egyházköri gyűlésben rendezett bensőségteljes ünnepélyen, melyre az egyh. főhatóság is elküldte megleghangú elismerését.

Közben 1887-ben a csikszeredai kir. törvényszékhez birónak neveztetett ki. Azonban ötlet részint családi körülmények, részint egyháza iránti szeretete visszavonzották Sz.-Udvarhelyre. Vágya teljesült. Alig néhány év múlva hasonló minőségben hazajöhetett. Azóta is nagy buzgósággal szolgálja egyháza és az igazságszolgáltatás ügyét. Hivatalos működésének a méltatása nem lehet feladatunk. Elég lesz annyit megemlítenünk, hogy a király 1906-ban a kir. ítéltáblai birói címet és jelleget adományozta neki.

Családi életében az öröm és a bánat, az áldás és a csapás váltogatták egymást. De ő a boldogságban el nem bizakodott s a csapások súlya alatt le nem roskadott. Mindkettőt vallásos érzéssel hordozta. Már említett első házasságából Domokos, Ilona és Mária gyermekei születtek, kik közül *Ilona* jelenleg Barabás András árvaszéki elnök neje. Boldog családi életét a halál két ízben zavarta meg. 1882-ben elveszítette nejét: Mihály Máriát, 1904-ben pedig Domokos fiát. 1883-ban másodszer nősült, házasságot kötve kaposmérői Mérey Irmával, kitől Elemér és Jenő fiai születtek. Vihar után kitisztult a láthatár. Családi életének boldogsága ismét helyre állt. S bár a ház úrnője külsőleg más egyházhoz tartozik, azért a László Domokos családjában ma is minden unitárius ügy lelkes visszhangra s buzgó pártolásra talál.

V. A.

A székelyudvarhelyi unitárius templom.

Képpel.

Vallásos lelkünknek jól esik, ha templomok építéséről számolhatunk be. Minden új templom a jelenkor vallásos buzgóságának egy látható emléke lesz az utánunk következő nem-

zedék előtt. Még jobban örülünk az új templomnak, ha az nem a száz évek folyamán összehalmozott kincsekből, hanem a kegyes lelkek áldozatkészségéből, a szegények filléreiből s a gazdagok koronáiból épül. Ilyenkor a templom holt anyagát megszenteli a kegyes szív érzése s tanuságot tesz arról, hogy az egyház épülete „élő kövek“ fundamentumán nyugszik. Még inkább

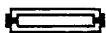

fokozza örömmünket, ha a templom ujonnan hódított területen emelkedik, mert ez az egyháznak térfoglalását, fejlődését is jelenti. Ha a földműves lelkét emelkedni érzi, midőn szántóföldjét egy új darabbal növelheti, hogyne örvendenének az egyház tagjai, ha egy új területet szerezhetnek, melyen az ige magvait jó reménységgel s bizalommal szórhatják széjjel.

Ime ezek azok a szempontok, amelyek a székelyudvarhelyi templomot az egész unitárius egyház közkincsévé teszik. Ezért kell, hogy annak megvalósultán minden unitárius ember szívéből örvendjen. Mi hisszük, hogy a képe bemutatásával is örömet szerzünk olvasóinknak. Már külsője is elárulja, hogy ez nem a régi megszokott alaku templom. Pákei Lajos tervező-mérnök és Fekete Benjámín vállalkozó, az építés művészetét vitték bele. Így már külsőjével is dicsőségére szolgál egyházunknak.

Hadd álljon nemzedékről-nemzedékre az egy Isten dicsőségére s az emberek boldogítására. Azok a jó lelkek pedig, akik áldozataikkal az építést lehetővé tették, találják meg a nemes cselekedet jutalmát, keblük nyugalmában és Isten áldásaiban.

V. A.

Kis Sámuel.

— Visszaemlékezés. —

Kis Sámuel, széplaki unitárius lelkész, nincs többé. Üres már az ő helye. Széplakon s leányegyházaiban 47 évig hirdette az Úrnak igéit.

Temetése március 29-én nagyszámu hallgatóság részvétele mellett történt meg.

Imát Útő Lajos, beszédet Gvidó Béla küküllőköri esperes mondott, aki az elhunynak társadalmi és papi működéseit ékes szavakban fejtegette. A sírnál Nagy Béla, köri jegyző, a papság nevében lelkes beszédben vett végbúcsut az elhunyttól.

Az éneklést József Dénes dombói tanító vezette, aki mindenkinek tetszését megnyerte.

Kis Sámuel Háromszék megyében, Sepsiszentgyörgyön született 1833-ban.

Apja 1848 előtt katonaviselt férfiú volt s egyszersmind földműveléssel is foglalkozott.

Kis Sámuel tanulását szülőfalujában kezdte; azután Sepsiszentgyörgyön a „Norma“-iskolában folytatta 1848-ig. Akkor a Háromszéken alakult honvédek közé állott s ott küzdött a fegyver lerakásáig.

A szabadságharc leveretése után 1852-ben székelykereszturi iskolánkba ment s ott tanult 2 évig. 1854-ben tordai iskolánkba, 1855-ben kolozsvári iskolánkba ment, ott végezte a VIII. osz-

tályt. Onnan Dicsőszentmártonba neveztetett ki kántortanítónak, ahol 3 évig viselte hivatalát. 1863-ban Széplakra neveztetett ki papnak s ott szolgált 47 évig.

Mint kántortanító és pap, hivatalát mindkét helyen buzgóssággal s hívei megelégedésére folytatta.

Mint családfió, gondos és takarékos volt.

Négy leánygyermeke közül hármat férjhez adott. Az elmaradottról pedig végrendeletileg gondoskodott.

Első jó neje elvesztése után 1902-ben újra megnősült. Elvett egy tisztességes özvegy református papnét, aki mellett hasonlólag békében és csendességben élt utolsó órájáig.

Jó pap, jó apa, jó ember volt. Hosszú pályafutása után, legyen csendes nyugalma a földben!

Dombó.

Ütő Lajos,
unitárius lelkész.

Házfelavató ünnep Deésfalván.

„Ne csodálkozzék senki, írja Eötvös, ha e században, hol anyagi kényelmeink annyira növekedtek, mégis oly kevés megelégedett embert találni s hogy míg az emberi nem diadalmasan terül e föld fölött s egyes ágaival magasabbra emelkedett, mint ősei álmodhaták, mégis oly kevés zöld, oly ritka viruló levélre akad; a hit eltűnt az emberek között, s nélküle nincs élet“. Szóról szóra igaz s az élet jó megfigyelésére alapult ítélet ez. Korunk emberei is fényűző kényelemmel rendezkednek be, nagy költséggel s nehéz munkával élnek s köztük a valódi boldog mégis oly kevés. Az emberi nem diadalmasan terül e föld felett ma is, azt tűz és víz, gőz és villany erejével lázasan munkálja, s ha ide lenn nem boldogul, felszáll a levegőbe, hogy azt meghódítsa; vagy reátül a tengerre, mert meghódol az emberi ész és hatalom előtt most ez a természeti elem, majd a másik, még is oly kevés megelégedett embert találni. Miért? „mert a hit eltűnt az emberek között, s nélküle nincs élet“.

Annál figyelemreméltóbb és érdekesebb minden olyan esemény, vagy egyéni és családi élet, mely magasabbra emelkedett, mint ősei álmodhaták; annál meglepőbb, hol a fán a dús és viruló levélzet a hit nagyságát, az élet megszentelését és boldogságát mutatja. Minél ritkább e jelenség, annál inkább időzhetünk nála.

Kiskükkölmegyében Deésfalván ifjabb Pataky László nagybirtokos és országgyűlési képviselő úi házat, jobban mondva palotát építtetett a maga és utána következő nemzedékek számára. Nem

csodálkozom, ha ez otthonban, hol az anyagi kényelem semmő kívánni valót nem hagy fenn, boldog és megelégedett család lakozik. Mert „ki lehet szerencsétlen, a ki az ő házában szerencsés“, mondja Kazinczy, és ki lehet boldogtalan, „ha a hit világa fénypontokkal ragyogja be a szívet, az egész életet“, mondja Eötvös.

Bevonulhatott volna szótlan, észrevétlen új termeibe, gyűjt-hette volna tovább birtokáról az esztendők áldásait ősei kincses kamarájába, hallgathatta volna tovább hatkövü malmának egykedvű zakatolását, vagy az otthont körítő mintegy 20 holdnyi diszkert fáról a madarak felséges danáját, belemerülhetett volna a nyugtalan Küküllő hullámtükrébe, vagy ezer meg ezer jólkezelt méheinek munkásságába, mondhatta volna: „az én házam az én váram“ s abban világi jók és földi nyönyörök árjába merülve, vigan lakozhatott volna tovább. Nem tette, tudván: „az élet csak úgy éri célját, ha tetteknek szenteltetik“, (Kölcsey) nem tette, tudván: „Csak azon élet, melyet önmagunk szerzünk, boldogít“; nem tette, tudván: „Hit nélkül, vallás nélkül nincs élet“. Eötvös.

A hit és vallás világa volt gyermek s ifjúságának világa, a hitnek és itt kiváló érdeméül kell említenem, hogy hitünknek virágaival ékesítette és boldogítja négy szép és kedves leányát s mint ilyen a küküllői egyházkör felügyelő gondnokságát és egyházi megbízásokat vállalva, buzgón munkálja, hogy a hit világa, a nevelés szent ügye diadalmasan terüljön el azon föld felett, melyen élnünk s majd halnunk kell. Pedig saját gazdasági munkája is eléggé leköti s igénybe veszi minden idejét s hogy mégis meg van az anyagi kényelem s az ősi telken nem kevés a zöld, nem ritka a viruló levél, hogy béke és megelégedés honol, az másfelől a nagy nevű (Szilágyi Erzsébet) hitves jó szívének tulajdonítható, melyben meg van oltára a hitnek, temploma az erénynek, meg van a munkakedv és törhetlen szorgalom.

A dicsőszentmártoni választó kerület, mely egykor a Tisza Lajos öröke volt, a jellemes és magasrátörő férfiut a legszebb és legfényesebb polgári állásra emelte, országgyűlési képviselőjének választotta. A hazafiui munkásság mily végtelen mezeje tárult fel előtte s önérzettel reálépett, nagy lelkiismeretességgel s erkölcsi felelősségének tudatában, nem szóval, hanem tettekkel felel meg a közbizalomnak s a becsületes Pataky névhez fűzött nemes és hazafias várakozásoknak. S miként otthon, úgy az országházában sem felejtkezik el arról, hogy ő nem csak hazafi, hanem egyháztag is. Ennek érdekében, miként tudva van, kellő súlyal emelte fel szavát s a kapott válasz is kielégítő és megnyugtató volt.

„A vallás azonban a szív ügye és nem a fejé“ írja Wieland. Ha sokat törtük eszünket és testünket, míg ez a ház épült s most hogy készen van, legyen abban az első nap, az első óra a szívek

ünnepe, hadd szálljon azokból hála szent örömrész az egek Úrához, ki a benne való hitnek és bizodalomnak megdicsőülést engedett. Junius hó 27-én, mikor már együtt volt a vármegye azine-java, a fő- és alispán, fő- és szolgabírók, fő- és aljegyzők, kir. közjegyző, főügyész, családtagok és jóbarátok közelből és távolból mintegy 60-an, egyházunk szeretett főpásztora, Ferencz József püspök úr Óméltósága, szent paláttal a hátán, meg áll a díszes község előtt s Isten nevét segítségül hívva, egy remek, mindenkít meghatott beszédben felszenteli, vagy ha inkább tetszik némelyeknek, felavatja az új házat s miként lenni szokott az építés rendjén, hogy a kész kőfalra vagy szarvazatra bokrétát tűznek ki, a ház urának és urnőjének és minden benne lakóknak a jó egészség, a munkásság, hazafiság és vallásosság bokrétáját adja s buzgó imádságban ezen erényeknek az új házban örökéletet kívánva, átadja a további békés és isten szerint való élet használatára. A megható és a felejthetetlen pillanat, a szívből a szívekbe szállt felszentelő beszéddel tanúságot tettek arról, hogy az igaz ember hitből él s van még hit és élet az emberek között, van meglegegedés és boldogság századunkban, ha házunk Istennek háza és a menyeknek kapuja.

Ezen jó kívánatok szentelték fel az új házat s hangzának el nemcsak az ifjú Pataky család, hanem az egyik társul maradt édes anya, úgy szintén a jelenlévő s a közbecsülést a legmagasabb és legszélesebb értelemben kiérdemelt id. Pataky László tiszteletbeli felügyelő gondnok úr és áldott lelkű neje iránt, kiknek szívök vágya telt be, mikor a páratlan szeretettel, a lélek ritka jóságával ápolt családfák, egyes ágak magasabbra emelkedtek, mint egykor állnodhaták. A sárosi deésfaivi Pataky házak ormairól az idő vasfoga lerághatja a családi címert, de soha annak emlékét, hogy azokban árvák és özvegyek, nyomorultak és sorsüldözöttek nemcsak pillanatnyi segélyt, hanem megmentést, életcélhoz jutást nyertek; soha annak emlékét, hogy aki egyszer ott volt, oda százszor és ezerszer vissza ne kívánkozzék.

Ezalatt az éttermekben terítettek fel. S még itt következett hosszú sora az egyéni és családi, az egyházi és közszolgálati erények és érdemek méltatásának. Mily megható volt, mikor az öreg családfő elsőnek öreg barátját és apatársát köszönti a szeretett főpásztorban és mikor a főpásztor hasonló melegséggel és szeretettel viszonzozza. Mily megható volt, mikor a házigazda sokak szíves köszöntését fogadva, meghíletődötten köszöni drága apjának és anyjának a sok jót, amit vele tettek, hogy azon legdicsőbb célra: »ember lenni mindig, minden körülményben« eljutni segítették. S ki tudná leírni, hogy míg perdült a tánc, szólt a zene, míg eljött a reggel és új nap, a küküllőmenti hánynak nyitá száját szólásra s

mily mélyen írta a lelkekbe boldog emlékét az együtt töltött óráknak?!

Keresztény hitünk boldognak mondja, ki Istennel kezdi, folytatja s végezi minden dolgát. Istennek hálákat adva s további áldását kérve foglalta el új lakását ifj. Pataky László. Mily kevesen teszik, mily sokan mellőzik! Mily kevés a megelégedett és mily sok a hit nélkül élő ember?! Mostani világunkban, forró, tikkasztó hőségben, mely elhervasztá a hit annyi sok szép virágát, egy-egy ilyen házzszentelési ünnep, üdítő oázis gyanánt tűnik fel s bizonyosságul szolgál, hogy amely ház az Istennel épül és amelybe a legelső és legfénylőbb ékességül az ő nevének szentséges oltára állítatik, az a ház kösziklán épül s azon a pokol kapui sem vehetnek diadalmat.

Szép ház, fölszentelt ház, állj fenn épen, rendületlen hosszú időkön keresztül? Buzogtasd örökké a családiasság és hazafiság szent erényeit. Oltárod előtt leborúlva és szent áhitattal tegyenek bizonyosságot e ház fiai és leányai: »Mily jó az Isten és mily végtelen az isteni szeretet!« S ha a jövő és tűnő századok vihart is hoznának, erős hittel vallják e ház lakói: »Velünk az Isten és senki nem lehet ellenünk.« Szép ház, fölszentelt ház és te, ritka szép ünnep, előttem vagy, lelkembe írva képed. Boldog vagyok, hogy megjelenhettem én is, s akinek ezt hálásan köszönöm, feléje fordulva, őtet apostrofálva, szerető lélekkel kérem a nagy költő Vörösmarty szavaival: »Mintha nem őstől származnál, légy tetteid által őse családodnak, s a haza áldani fog.«

Székelyders, 1898 július hó.

Sándor Gergely.
dersi lelkész.

Ámérikából.

Az Atlanti tengeren, 1908. jun. 26.

E lap folyó évi március havi számában elmondottam holmit az Ámérikában élő kivándorolt székelyekről. A kivándorlás egyike azoknak a kérdéseknek, amelyek megoldásra várnak az európai államokban. A bevándorlás kérdését az ámérikai még komolyabban tárgyalja. A bevándorlási törvényt mindinkább szigorubbá teszik. Prescott Hall »Immigration« című munkájában, amely e tárgyban írott könyvek közt a legtárgyilagosabb és részrehajlatlanabb, a bevándorlást tárgyalva, főleg a bevándorló minőségére

fektet fősúlyt, mint amely igen fontos a nemzet jövő népességére nézve. Ő kétféle bevándorlót különböztet meg. Egyik a kívánatos (desirable), másik a nem várt (undesirable) bevándorló. A legutóbbi pár évtizedet megelőzőleg — mondja — a bevándorló a teuton néptörzsből, később a latinból s ma már igen nagy részben a szlávból kerül ki. Figyelembe véve már most a megfelelő törzsek jellegét, a bevándorlás minőségében esés van. A magyar ez idő szerint az említettek közül egyik osztályba sincs besorozva, hanem egy másik osztályba, a »vándor madarak« osztályába tartozik. Ez azt jelenti, hogy nem letelepedési, hanem csupán pénzszerzési szándékkal jön rövidebb-hosszabb időre. A magyart a »nem várt« osztályba sorozza. Ez a bevándorló száka az amerikai szemében nemzetgazdasági szempontból, mivel a pénzt Ámérikában szerzi és más országban költi el. Száka az ilyen bevándorló továbbá, minthogy ez az amerikai társadalmi élet színvonalát lealacsonyítja. Az amerikai munkás magas bérért dolgozik és magas színvonalú életet él, a bevándorló munkás kész olcsóbb bérért dolgozni és vasuti vagonokban s az alsó utcák járdáin aludni és enni, miért az amerikai munkás a legnagyobb megvetéssel fordul el tőle és minthogy a bevándorló az ő kenyerét veszélyezteti, így ő legnagyobb ellensége a bevándorló munkásnak. Az európai kivándorló a saját államában a munkabérek emelését s a munkás élete színvonalának emelését mozdítja elő. Ez együtt pedig egy egymáshoz közelebb álló egyetemes színvonal megteremtésére munkál.

A kérdésnek ilyen irányú részletesebb tárgyalása nem esik e lap keretébe. Jóllehet, látogatásom nem lett kezdete ámérikai magyar unitárius egyházközség megalapításának, de hasznos tapasztalatokkal gazdagított. A múlt őszön tett látogatásom alkalmával a magyarok ezrei s a mi száz unitáriusunknak is nagy része, munka nélkül lévén, lehetetlen volt egyház alapítására gondolni. Az első ámérikai unitárius magyar egyházközség akkor lesz megalapítva, mikor a magyar kivándorló megszűnik Ámérikában »vándormadár« lenni s szükségét fogja látni annak, hogy egyházi szervezkedés által is munkálja szellemi jóllétét. Norvég és írlandi barátaimat az ők hazájukból jött bevándorlók a nyári vakációra istentiszteletek tartására hívták. Engem ilyen meghívás nem akadályozott abban, hogy hazatérjek. Azonban közelebből igen kedves levelet kaptam egy fiatal székely embertől, aki kifejezte, hogy mennyire szereti a Közlönyt és hogy az utolsó számot elolvasta »mind egy szőig«. Most pedig két fiatal ember írt nekem egy levélben a Közlönyért, küldve a dollárt érte. Ezek közül a fiatal emberek közül az egyiknek kérésére utazásom alkalmával angol nyelvtant vásároltam s most tanulja.

az angolt és olvassa a Közlönyt. Valami ehhez hasonló a boldogulás útja Ámérikában.

A múlt évi bukások és zavarok az amerikai munkásvilágra s általában a társadalomra nagy hatással voltak. A nemzetgazdászok érzik a felelősséget, mert látják mikor egy válság száz-ezreket volt képes az utcára dobni s koldusokká tenni, valami baj van az államgazdaság gépezetében. New-Yorkban jelenleg ezrek vannak az alsó utcákban, akik a járdák szélén töltik éjüket és napjukat. Ezeket az utcákat az amerikai elkerüli. Én színről-szinre láttam mi van ott. A nyilvános parkok ülőhelyei egész nap tele vannak poros, éhes, álmos emberekkel. Nemcsak bevándorlók ezek, hanem bizony ott van nem egy született amerikai is köztük. Még meglepőbb az, hogy ezek érkeznek New-Yorkba hétről-hétre az európai hajókon. Persze a hajóknak járni s a hajóstársulatoknak gyűjteni kell a vagyont. Nekik pedig nincsen jövedelmezőbb utasuk, mint a fedélközi utas. Az első és második osztályu utasra jóformán ráköltik a jegy árát, de a két-három ezer fedélközi utas úgy van ellátva, mint akárcsak az állatok. Fájdalom, hogy magyar mindenik hajóval érkezik még most is.

Vajjon boldogak-e ez emberek Ámérikában? Erről jövőkor.

Kiss Sándor.

Az E. K. Tanácsból.

Julius hó 17-én tartott ülés.

Az elnöki előterjesztések, mely szerint Lipót Salvator főherceg őfenségénél, kolozsvári tartózkodása alkalmával püspökünk őméltósága is tisztelgett, amit a főherceg személyesen tett látogatásával viszonzott; továbbá, hogy az egyházi nagy levéltár átadatott Kelemen Lajos főgimn. r. tanár, egyházi levéltárnok gondozásába, tudomásul vétettek. Végh Mihály egyházi és püspöki titkár jelentései az elnökileg elintézett ügyekről és hogy az 1908. év I-ső negyedéről az E. K. Tanácsi irodán elintézetlen ügy egy sincsen, tudomásul vétettek. Jóváhagyólag vétettek tudomásul: a kolozsvári egyházközségben tartott püspöki vizsgálatról, jogtanácsosi jelentés a peres ügyek állásáról, a közpénztár és belső emberi nyugdíjpenztár megvizsgálásáról, a kolleg. igazgatóság által kezelt alapokról, a keresztúri gimn. 1907/8. tanévi könyvtárszaporulatról, a marosköri, háromszéki és dunatiszamentiköri esperesektől az esperesi vizsgálati jegyzőkönyvekre tett E. K. T. észrevételeket illetőleg beterjesztett jelentések. A kolleg. ig. tanár által kezelt nyomtatványok és kórházdíjakról, valamint a gimn. tanárok személyi pótlékaiért

beterjesztett számadások helybenhagyattak. A keresztúri gimn., a kisebb alapok és közalap 1909. évi költségvetései elfogadásra az E. Főtanács elé terjesztetnek. Megemlítjük, hogy míg 1908-ra a közalap költségvetési hiánylata 31.710 K 52 fillérben volt előirányozva, 1909-re 10.212 K 36 fillérre van előirányozva. Remélhető, hogy megtakarítások által ez összeg is a számadás rendén kevesebb lesz. Az oklándi egyházközségnek harangbeszerzési rovatát kivételére iránti jegyzőkönyvi határozata helybenhagyatott. A kövendi egyházközségnek torony, a várfalvinnak templomjavítás ügyében felterjesztett szerződése, valamint a pusztaszentmártoni birtokhoz tartozó egy drb. belsőség eladásáról fölterjesztett adásvevési szerződés, jóváhagyási záradékkal láttattak el. Az énlaki egyházközségnek iskoláját más jellegűvé változtatni nem engedélyeztetett, ellenben megengedtetett kepealapját toronyalappá változtatni át. Barabás Károly kórházi felügyelőnek 30 korona fizetéselőleg utaltatott. A vallás- és közokt. miniszter leíratai az 1908. évi egyházi államsegély, a tőkegyarapítási államsegély, a keresztúri és tordai gimnáziumoknak iskolafenntartási államsegély, az 1908. évi második félévi kongrua kiutalásáról örömmel vétettek tudásul. Egyben határozatott, hogy a miniszter úr felíratilag ismételtén kéressék fel a lelkészi kongruának a törvényhozás útján évi 2400 koronáig felemelésére és a lelkészek részére megfelelő korpótlék engedélyezésére. A vallás- és közokt. miniszter úr értesítése, hogy kérésünkre, a kolozsvári főgimnázium államsegélyére vonatkozó szerződés revideálását elrendelte, örömmel fogadtattott s ez ügyben egyházunk részéről megbízott képviselőknek felkérletnek: Gál Jenő, Kozma Ferenc, dr. Gál Kelemen, dr. Nyiredy Géza afiai. Ugy szintén örömmel vétettek tudásul, hogy a miniszter úr a keresztúri gimnázium államsegélyére vonatkozó szerződést elfogadta. Ezzel kapcsolatosan a miniszter úrhoz felírat intéztetik a kilátásba helyezett építési államsegély kiutalása iránt. A keresztúri gimn. építésének előkészítésére, elvi alapon való javaslatadásra egy vegyes-bizottság küldetett ki: Gál Jenő, Kozma Ferenc, dr. Gál Kelemen, dr. Nyiredy Géza, Dániel Lajos, dr. Jankovich Pál, Pap Mózes, dr. Szolga Ferenc afiai személyében. Sajnálattal vétettek tudásul, hogy a miniszter úr a főgimn. tanárok lakbérpótlékára kért államsegélyt nem engedélyezte. A kolleg. tanárok, központi tisztviselők lakásbérének rendezése ügyében, az E. Főtanácshoz előterjesztést tenni határozatott. Taar Géza, Útő Lajos, Kisgyörgy Imre, Gyöngyössy Béla, Bartók Géza, Gálfi Mihály, Péter Ödön, Telkes Béla szakvizsgálatot kiállott papnövendékek fölvetettek a papjelöltek közé. A Berde Mózsa tanári jutalomdíj (1000

koroná) egyhangulag dr. Nyiredy Géza tanárnak íteltetett oda. A keresztúri gimn. 1908/9. tanévi tantárgy felosztása helyben hagyatott. A szindi jobbágyféle belsősegen leégett épületek újjáépíttetésére a tordai gimn. alapítv.-bizottsága felhatalmaztatott. A keresztúri gimn. igazgatóságának megengedtetett, hogy jövőben a tanulóktól kirándulási díj címen évenként 1 koronát szedhessen. A kolleg. kórház berendezési költségeire 500 kor. utaltatott ki. A keresztúri gimn. igazgatóságának a gim. története című műről tett elszámolása, valamint a tornafelügyelőnek ottani gimnáziumunkban tett látogatásáról felterjesztett jegyzőkönyv tudomásul vétettek. A vallás- és közokt. miniszter úr leírata, melyel br. P. Horváth Kálmán egyházi főgondnok úrnak azon áldozatkészségeért, hogy a kolozsvári főgimnázium jó tanulóinak jutalmazására 29 éven át, évenként 300 koronát adományozott, elismerését nyilvánította, örvendetesen vétetett tudásul. A Brassai síremlék-bizottság, E. K. Tanácsunkhoz beadván az ügyre vonatkozó összes íratokat, valamint a síremlékre begyűlt 13.186 korona 15 fillért, az E. K. Tanács azok megőrzését készséggel vállalta el. A jobbágyfalvi leányegyházközségben az énekvezértanítói állás szervezése kimondatván, utasított az egyházközség az 1907. XXVII. tc. 11. §-a értelmében az állás szervezéséhez a miniszter beleegyezését kieszközölje. A püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségek 1907. évi pénzforgalmáról és vagyonátlagáról beterjesztett kimutatás tudomásul vétetett. A vallás- és közokt. miniszter urat felíratilag felkérni határoztatott, gimn. tanáraink 1908. évi személyi pótlékának kiutalására.

V.

A harmadik általános lelkészköri közgyűlés.

Az unitárius lelkészek július 2-án Dicső-Szent-Mártonban a harmadik általános lelkészköri közgyűlést tartották. A közgyűlésen 52 lelkész jelent meg. Az érdeklődés sem volt kevesebb, mint a megjelent lelkészek száma. Gvidó Béla espereslelkész és dicsőszentmártoni hitrokonaink nagy figyelemmel, körültekintéssel fogadtak a vonatnál és jó magyar vendégszeretetben részesítettek barátságos, kedves otthonukban. Jól eső érzéssel és hálás szívvel jegyezzük meg, hogy a nem unitárius szállásadóink is oly szívélyesek, szeretetreméltók voltak.

A közgyűlés július 2-án d. e. 8 órakor az egyházközség tanácskozó termében kezdődött. Dr. Boros György elnök a szeretet bizalomteljes hangján üdvözölte a tagokat s a gyűlést

megnyitja. Jegyzőnek felkéri: *Bodóczy* Sándor küküllőszéplaki helyettes lelkész. *Végh* Mihály egyházi és püspöki titkár, pénztáros rövid jelentéséből sajnosan láttuk, hogy tagsági díjaikat csak egynehányan fizették be. Ez a folytonos alakulás eredménye. *Lőrinczi* Dénes tordai lelkész, titkár számot ad a választmány évi munkájáról.

Az évi jelentések után következtek az indítványok. Két lényegesebb indítvánnyal foglalkoztunk. Az elsővel hamar végeztünk. A közgyűlés egyhangulag elfogadta *Ürmössy* Károly homorodjánosfalvi lelkésznek következő indítványát: Folyamodjék a lelkészkör az E. K. T.-hoz az általános lelkészköri közgyűlésekre úti költségért. A második, az érzelmeket nagyon felvillanyozó indítvány, melyet az udvarhelyi lelkészkör nyújtott be: az általános lelkészköri alapszabályok módosítása. Tárgyalása a templomozás utánra halasztatott.

Istentiszteletünk magasztos, lélekemelő volt. A gyönyörű énekszámok, de különösen *Szabó Albertné* tiszteletes asszony elragadóan szép éneke és harmonium játéka szárnyat adott érzelmeinknek, mellyel csodálatos magasságba, az Istenhez szállhattunk. Mint segítőtárs, *Bedő* Gábor sárosi lelkész is dicséretre méltó. *Gvidó* Béla imájában eltalálta a hangot, melyben minden jelenlévő a saját imádságát ismerte fel. *Balázs* András kénosi lelkész gondolatokban gazdag, magas szárnyalású, szépen előadott egyházi beszédével mindnyájunkban az isteni szeretet hangját, a tiszta hit sugarát erősítette meg. Az ima, beszéd írói, valamint az éneklők is jegyzőkönyvi elismerésben részesítettek.

Templomozás után nagyon szíves házigazdánk *Gvidó* Béla vendégszeretetében részesültünk. Barátságos és kedélyes beszélgetés között fogyasztottuk a jó étel és italokat. Megemlékezésreméltók *Esperes*ünk sógornői, a *Hadházy* nővérek is, akik a háziasszonyi teendőket végezték nagyon kedvesen. A szíves marasztás miatt a tanácsterembe csak későre juthattunk el. A díszgyűlés idejének elközelgetés kényszerített az alapszabály revízió munkáját másodszer is félbeszakítani és elfogadni a díszgyűlés után való folytatására tett indítványt.

Diszgyűlésünk a vármegyeház szép, a kor követelményeinek megfelelő, díszes teremben volt. Lelkészkörünk a vármegye jóindulatú vezetőségének nagy szivességéért e helyről is a legnagyobb elismeréssel mond köszönetet. A szép termet az erdeklődő közönség megtöltötte. A díszgyűlést *Dr Boros* György elnök tartalmaz, eszmékben gazdag beszéddel nyitotta meg, melyet *Ajtay* János homorodalmási lelkész méltatva, indítványára egyhangulag kimondatott az elnöki megnyitójának tel-

jes szövegében jegyzőkönyvbe vétele. Dr Szócs Mózés igazgató-főorvos „A pap, mint az egészség őre“ című alapos, a lelkesekre és a nagyközönségre is valóban tanulságos, szép tanulmányát olvasta fel. *Lőrinczi* Dénes tordai lelkész méltatta ez irányjelölő tanulmányt s a közönség hálás köszönetét fejezte ki. *Halmágyi* Samu polg. isk. tanár a „Vitalismus“ címen az életéről értekezett érdekes, nagy gonddal, kritikai szemmel végzett munkájában. *Vári* Albert udvarhelyi lelkész fejezte ki a díszgyűlés elismerését a jeles ifju tanárnak mélyen járó tanulmányáért. A díszgyűlés elhatározta Dr Szócs Mózés és *Halmágyi* Samu értekezéseinek kiadását s a nagyközönség között való terjesztését. *Józan* Miklós budapesti esperes-lelkész „A vallás jövője és ami feladataink“ címen tartotta meg terjedelmes és mindvégig a legnagyobb figyelemmel hallgatott szabad előadását. Tartalmas gondolataiban és ékesen szóló előadásában, amit lát, érez, gondol, azt a meggyőződés és igazság ellenállhatatlan erejével lopja a hallgató gondolat és érzelm világába. Dallamba forrt ajakán a beszéd s a hallgatóság arcán a gyöngye pir hirdették: a lelkek frigyét. *Nagy* Béla bethlenszentmiklósi lelkész tolmácsolta a közönség elragadtatását. Szomoruan vettük tudomásul, hogy *Deák* Miklós szentmihályi lelkész családi gyásza miatt nem tarthatta meg felolvasását.

A díszgyűlés után folytattuk tárgyalásainkat. Több felszólalás után, de különösen azon indokolással, hogy az ebédre meghívott vendégeinket ne várakoztassuk, az alapszabály megváltoztatása körüli vita ebéd utánra halasztatott.

A közebed hangulata mindvégig a legkellemesebb volt. A pohárköszöntők alkalmával érdekes megnyilatkozásokat hallottunk. Ezekből az őszinte nyilatkozatokból vonjuk le azt a következtetést, hogy dicsőszentmártoni lelkészköri közgyűlésünk minden felekezetnek meglegedésére működött.

Ebéd után ismét az alapszabály megváltoztatásának tárgyalásához fogtunk. Több felszólalás után *Ürmösi* Kálmán szentgericei lelkész halasztó indítványára kimondja a közgyűlés, hogy a jövő évi vidéki közgyűlés tárgysorozatának első pontjául ez vétessek tárgyalás alá. Még néhány személyi ügyet elintézve elnök bezáró beszédét megtartotta. Majd *Lőrinczi* István kereszturi lelkész nyitotta meg a gyűlés hangulatának bizonytalanságából kivezető útát. A vihar lecsendesült, a jégkéreg az emberek lelkében felolvadt s a legkedvesebb családi jelenet következett. Bizalmas és barátságos beszélgetés között voltunk még a teremben jó ideig. Az általános lelkészkörnek csak ilyen gyűlések tartása lehet célja. A hosszú napnak e néhány félórája alatt láttuk, éreztük, hogy egy csepp a szeretet jótékonyságából valóban többet ér, mint az eszmék oceanja.

Egy unitárius pap.

Egy unitárius pap Ámérikában elhatározta ezelőtt 25 évvel, hogy városában és az egész államban útját fogja állani a szesz fogyasztásának, mert látta, hogy népe és az egész lakosság tönkre fog menni vagyoniilag és erkölcsileg is. Prédikálni kezdett ellene, irással folytatta s személyes érintkezéskor sem feledte soha. Nagyon sok gúnynak és rágalomnak volt kitéve, mert a szeszfőzők, árusítók és az elázott iszákosok, a kiket amazok fölbéreltek, úton, útfélen gúnyolták, üldözték. A derék lelkipásztor nem lankadott. Városa közelében egy nagy terjedelmű erdős rétság volt, amely nagyon kevés hasznót hajtott. Kibérelte. Rájött, hogy nagyon üdítő ásványvizes források vannak rajta. Nyári kirándulásokat rendeztetett. Meghívta a leghiresebb szónokokat, tudósokat s velök előadásokat tartatott. Lapot alapított s abban hírt adott terveiről. Eleinte kevesen, de később ezerek s most már egész karavánok keresik föl. Sok négyzet kilométer területet gyönyörű kertté varázsolt, minden korcsmát bezártak s ma már az egész államban tiltva van a korcsmárolás. Ámérikában ma kevés olyan boldog ember van, mint Douthit, Shellbiville unitárius lelkésze.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Lipót Salvator cs. és kir. főherceg július 10-én Kolozsvárt a tüzérség felett szemlét tartván, püspökünk is tisztelgett ő Fenségénél. A főherceg megkérdezte, hogy mióta püspök, mennyi a lelkek száma egyházunkban s mi különbség van az unitárius és más vallásuak között? Másnap július 11-én a főherceg személyesen meglátogatta püspökünket s mintegy 3—4 percig időzvéen nála lakásán, a többek között nagy érdeklődéssel hallgatta püspökünknek az angol és amerikai unitáriusokkal való összeköttetésünkről tett ismertetését.

Egyházköri választások A szervezeti törvény most lép érvénybe, a

mennyiben az egyházkörökben most történnek az első rendes választások. Ez ideig tudósítás érkezett a *Dunatiszamentéről*, hol a régi tisztviselők újraválasztottak. Esperes: Józán Miklós budapesti, jegyző: Barabás István hmvásárhelyi, közügyigazgató: Kiss Károly polgárdii lelkész.

Keresztúrköri közgyűlés. A keresztúri kör ez évi közgyűlését július 21-én Siménfalván tartotta meg. A gyűlést megelőzőleg a hangulat mindenfelé izgatott volt. Nagy átalakulást vártak a választásoktól s talán részben annak volt köszönhető, hogy a gyűlés népeiségre felért egy kis zsinattal. Megjelent a papság teljes számmal, ott

voltak a felügyelő gondnokok, a szé-kelykeresztúri gimnáziumi tanárok s nagy számú érdeklődő közönség.

Legnagyobb vita a vallásánári vizsga szabályzata körül folyt. Több felszólalás után a gyűlés *Dr. Jankovich Pál* kivételével egyhangulag *Lőrinczi István* és *Szentmártoni Kálmán* egyesített indítványát fogadta el. Ez indítvány nem a vizsgára fekteti a súlyt, amely önmagában kevés értékű, hanem az egyéni tehetségre. Sem a külföldön járás, sem a vizsga letétele nem lehet helyes irányadó a vallásánári állás betöltésénél. Korunk értékelésénél fogva csak a munkát és az egyéni kiválóságot lehet egy ilyen állásnál tekintetbe venni s ezért az indítvány értelmében a papi oklevél öt évi gyakorlattal képesít mindenkit a vallásánári állás elnyerésére. A kívánt öt gyakorlati év elegendő arra, hogy az előretörő pap irodalmilag működve egyénileg kiválják társai közül s érdemessé tegye magát a tanári állás elnyerésére. Indítványozók a papságra nézve kitüntetést, ambiciónál állásnak tekintik a vallásánári állást s ezért helyezték a fősúlyt a korunkban számba jöhető egyedüli értékekre: a munkára és az egyéni tehetségre. A theológián szerzett ismeretek elegendők a középiskolai vallásánításhoz. A megkívánt irodalmi működés különben már magában magasabb fokú képzést jelent s inkább értékelendő, mint egy esélyekkel járó vizsga. Pennaforgató emberre van szükség mindkét középiskolánk vallásánári katedráján, mert azokra az egyházi irodalom terén állandóan nagy munka vár.

Nagyobb vitát vont még maga után a körnek felosztása és egy újabb esperesség szervezése. A felosztásnak legfőbb indoka az volt, hogy az egy-

házközségek egymástól, egy csoportban igen távol vannak. Ez indokot többen nem tartották elegendőnek a kör felosztására s többen szóltak fel a kör egységének megtartásáért, de nagy szótöbbséggel a közgyűlés úgy határozott, hogy kéri az E. Főtanácsot egy új esperesség (ravai) szervezésére.

A választások nem úgy folytak le, mint a hogyan az előzményekből gondolni lehetett. Változás alig van a tisztikarban. A legszebben nyilvánult meg a bizalom *Sándor János* ny. gimn. igazgató iránt, akit 69 szavazatból 60 szavazattal körü felügyelő gondnoknak választottak. Érdemesebb embert aligha érhetett volna e kitüntetés, mint *Sándor Jánost*, aki e körben, mint tanár és igazgató csaknem 40 évig lobogtatta a becsületes munka és a tisztesség zászlóját.

A szerzett érdemek iránti tisztelet és szeretet győzött a többi választásoknál is. Esperes lett *Raffaj Domokos* 41 szavazattal *Lőrinczi István* 28 szavazata ellenében, körü jegyzőnek megmaradt *Kádár Lázár*, körü igazgatónak *Kozma Dimén*, pénztárnoknak *Pap Mózes*, mind régiek. Főtanácsi képviselők lettek egyházi részről: *Máté Lajos*, *Tóth Vilmos* és *Geréb Zsigmond*, világi részről: dr. *Jakabházi Zsigmond*, dr. *Elekes Dénes* és *Szentannai Sámuel*.

A gyűlés csak 1/27 óraker ért véget. Hét óraker kezdődött a közebed, amelyen pohárköszöntőkkel ünnepelték az újra megválasztott tisztviselőket. Az ifjúság mulatságot rendezett s így a társaság csak másnap reggel oszlott szét.

P. Sz.

Nyilvános köszönet. *Balogh József*, nyug. Máv. felügyelő úr a hódmezővásárhelyi egyházközségnek aján-

dékozta a »Keresztény Magvető«-nek és az »Unitárius Közlöny«-nek 1905., 1906., 1907. évi számaiban Szíves jószágát az egyházközség nevében hálás szívvel köszöni

Hódmezővásárhely, 1908 július 1.

Barabás Istvan,
unitárius lelkész.

Aranyos-tordai-kör. Erős küzdelemnek néztünk elébe. Az eredmény csak annyiban volt bizonyos, hogy Csegezi László esperes lemond és korára való tekintettel nem fogja keresni a vezetői tisztet. Itt a volt körí jegyző Németh István és a tordai lelkész Lőrinczi Dénes körül folyt erős küzdelem. A vidék Német mellett foglalt állást. Még a bányavidéket is megnyerte magának a torockói lelkész, mert a körben hagyományos volt az a szokás, hogy Torockó, a vidék központja, nem engedheti át a dicsőséget Tordának. Ezuttal Torda győzött, mert a Németh István 29 szavazatával szemben Lőrinczi 33 szavazatot kapott. Jegyző lett Ádámosi Gábor kövendi, közügyigazgató dr Pázsint Mihály szentmihályfalvi lelkész.

Szemléltő

Tarcsafalvi Albert, a mi szeretett és nagybecsült poétánk édes anyja Székelyszentmihályon elhunyt. Tíz élő gyermeke és nagyszámú unoka siratta meg. Minket és minden jó érzésű embert fájdalmasan érint az anya halála, mert vagy gyászunkat vagy aggodalmunkat föleleveníti. A jó öreg Tarcsafalviné sirját a szeretet részvéte s a kegyelet fogja őrizni. Könnyű lesz ott megpihennie. Isten adjon nyugalomot a bánatban maradt utódoknak.

Fekete Domokos Magyarországi lelkész f. évi július 17-én hosszas szenvedés után övéinek mély báná-

tára, mindnyájunknak fájdmára 45 éves korában elhunyt. Mint törekvő, egyszerű székely fiu küzdötte fel magát, mint tanuló mindig a jobbak közé tartozott. Lelkesi pályáját Dakon kezdte, majd huzamosabb ideig Pipén szolgált, csak nem rég került a nyugodt, békés magyarországi egyházközségbe, hol hamar bevégezte az úr szőlőjében való munkálkodását — életét. Özvegye és öt kiskora árvája siratja benne a jó férjet és szerető édes apát és egy derék egyházközség a jó lelki pásztor. A jó Isten legyen vigasztalója a kesergőknek.

Dr Pflleiderer Ottó berlini egyetemi tanár meghalt. Azok, akik ismerik a Vallás és hit, Vallás, hit és szabadság c. könyveket, tudják, hogy Dr Pflleiderer a világ egyik legnagyobb gondolkozója, mélyen hívő, messzelátó lélek, kedves, elbájoló ember, nemes szívu férfiu. A vallástudomány, a haladás nagyot vesztett e vezető szellem elhunytával. Mi személyes ismerősünket fájjaljuk elvesztésével. 1839-ben született Tübingenben, 1870-ben jenai, 1975-ben berlini egyetemi teológiai tanár lett.

Veress György nagyajtai unitárius lelkész f. évi június 30-án kötött házasságot Kolozsvárt *Radich-Ollé Rózsikával*, Radich-Ollé Károly posta- és távirida nyug. felügyelő kedves leányával. Násznagyok voltak Dr Benedek János orsz. képviselő és Csifó Salamon lelkész, ki az új párt egyházi áldásban is részesítette. Szerencsét, boldogságot kívánunk az új párnak.

Dr. Ferencz Áron kolozsvári gyógyszerész Zakariás Mária kisasszonnyal házassági frigyre lépett július 22-én. Isten áldását kérjük az új párra.

Füzesgyarmatra a főtiszt. püspök ur kiküldötte a lelkesi teendők teljesítésére **Taar Géza papjelöltet**. Reméljük, hogy a jeles szónok ifju papot hívei örömmel fogadják, ő pedig a rá váró kedves munkát jó sikerrel fogja végezni.

Konviktusi alapítvány. Székelykeresztúri gimnáziumunkban 1903-ban végzett iljak folyó évi július 4-én találkozót tartottak. Ez alkalomból általuk rendezett műsoros táncmulatság tiszta jövedelmét: 181 K 44 f. »az 1903-ban a székelykeresztúri gimnáziumban végzetek öt éves találkozói konviktusi adománya« címen gimnáziumunkhoz alapítványként tették le. Intézetünk egykori kedves tanítványai szeretetének. hálijának fenti módon való megnyilatkozása felemelő és tiszteletet parancsoló. E hálás tanítványok névszerint: Vári Domokos, Simon András, Lukácsi Sándor, Bálint Domokos, Székely Tihámér, Buksa Teofil, Barabás Zoltán és Barabás Tibor.

Forró köszönetet mondok az intézet iránt tanusított hálijért és nemes szívij alapítványukért.

Pap Mózes, s. k.
igazgató.

Jutalomdíj. Marossy Ferenc m. kir. pénzügyi titkár úr a székelykeresztúri gimnáziumunk egy vagy két tanulóijának iskolai év végén való jutalmazására 20 (húsz) K-át adott át az intézeti igazgatónak. Igazgatóság 10—10 K megosztással Izsák Lajos VI. és Janovich Pál III. o. tanulókat jutalmazta vele. Értesítónkben nem számolhattunk el vele, mert nevezett jutalomdíj kézhez vételekor az már megjelent volt. Igazgatóság nevében tehát itt mondok hálás köszönetet szives adományáért az áldozatkész, jó hitrokonnak, intézetünk és nemzeti kulturánk igazi barátijának

Pap Mózes s. k.,
igazgató.

Új pap. A csegezi egyházköztség Gálfy Mihály papjelöltet óhajtotta megnyerni papjának s a főtiszt. püspök úr teljesítette is kívánságukat, miután

Gálfy jelesen végzett, munkakedvelő, komoly ifjú ember. kinek keze alatt a csegezi egyházban pezsgő élet fog lenni. Mi szivesen üdvözöljük mind a választót, mind a választottat és kívánunk részükre egyetértő hasznos munkásságot.

Értesítők. A három unitárius gimnázium és a papnevelő intézet értesítői megjelentek és tanulságos világot vetnek iskoláink belső életére s népünknek a felsőbb oktatás és a magasabb műveltség iránti hajlamára.

Egy unitárius könyv a szószéken.

Az ámérikai unitáriusok kiadták egyik jeles írójuknak az unitárius vallásról írt könyvét. A társulat titkára azt az eszmét veti fel, hogy a lelkészeknek igen kitünő alkalom kínálkozik arra hogy az unitárius vallásról a szószékből egy néhány vasárnap prédikáljanak. Kérdezzük a magyar unitárius lelkészektől, hogy a Vallás, hit és szabadság meg a Perczelné könyve nem szolgáltatna-e tárgyat több vasárnpra? A közönség bizonyny szivesen veszi, ha minél többet hall vallásunkról.

Báró Petrichevich Horváth Kálmán. 8700 korona. Ilyen nagy összeget szegény ember ritkán vagy talán soha sem lát egyszerre. S mégis ez a nagy összeg szegény emberek, ráadásul szegény tanulók zsebében volt. Huszonkilenc esztendeje, hogy Báró Petrichevich Horváth Kálmán főgondnok úr minden évfázó vizsgakor 300 koronát ajándékozott az unitárius gimnázium tanulóinak jutalmul. Mindig az volt a kikötése, hogy jeles tanuló fiúknak kell kiosztani valláskülönbség nélkül. 200 koronát az érettségi vizsga legjelesebbjének, 10 vagy 20 koronát az alsóbb osztályúaknak kellett adni. Az osztályos szegény fiú nyári ruhát vagy

könyvet vásárolt, vagy pedig odaadta édes atyjának. Volt eset arra is, hogy iskolai tartozását fizette ki. Sokan érezték jótékony hatását s hisszük, sokan áldják a nemesszívű adakozót.

E-1 Hálás köszönet. A tordátfalvai unitárius egyházközség közgyűlése Péter József tanító indítványára elhatározta, hogy szeretetteljes bizalommal keresi fel levélben mindazokat, akik Tordátfalva szülöttei, de más helyen laknak, oly célból, hogy az egyházközséget egy új orgona beszerzésében kegyes adományaikkal támogatni sziveskedjenek. A levelek szétküldettek. Ha valaki nem kapott volna (mert lakását nem tudtuk), szívlelje meg e pár sort, tekintse hozzáintézett kérésnek s szíves adományát Tordátfalvára, a lelkészi hivatalhoz elküldeni ne restellje.

Kegyess adományait idáig elküldötték a következők: Fekete Domokos (Sz.-Keresztúr) 3 kor., Nemes Sándor (Sz.-Keresztúr) 2 kor., Antal Lőrinc (Fogaras) 2 kor., Végh Gyula és neje (Tarcsafalva) 6 kor., Gombos Sámuel (Sz.-Keresztúr) 5 kor., Szőke György (Budapest) 10 kor., Antal Gergely (Erzsébetváros) 4 kor., Boros Zsigmond (Budapest) 3 kor., Sándor János (Vajdahunyad) 5 kor., Fekete Károly (Tarcsafalva) 1 kor., Pap Pál és neje Deák Mária (Kabátfalva) 10 kor., Nagy József

(Kolozsvár) 20 kor., Horváth Dénes (Budapest) 7 kor., id. Boros György és neje (Tordátfalva) 10 kor., Gombos Sándor (Budapest) 4 kor., Lukácsi Márton (Szentháromság) 2 kor., Nagy Lajos és neje (Medesér) 2 kor., Nagy János (Kolozsvár) 1 kor., Végh János Brassó) 3 kor., Varga Sándor (Budapest) 5 kor., Boros András (Budapest) 3 kor., Benczédi Márton (Kiskede) 2 kor., Gombos Gábor (Székelyszenterzsébet) 20 kor., Dr. Boros György (Kolozsvár) 10 kor. Összesen 150 korona.

A felsoroltak legtöbbje szűkös anyagi viszonyok között él, de a nemes célra a kevésből is tudnak sokat adni. Isten áldása sokasítsa meg rajtuk a keveset. Az ezután érkező adományokat a következő számban nyugtázzuk. Tordátfalva, 1908. július 22-én. Hálás köszönettel Nagy Sándor gondnok, Kókóssy Mihály lelkész.

Szerkesztői üzenetek. *Ezjel.*

Ü. K. Sztger. Az új tagnak elküldöttük. Miután a T. úrnak is sok kellemetlensége volt a lap kézbesítése miatt, jelezzük, hogy rájöttünk a baj okára. Az illető hűtlen kezelőt a kiadó nyomda elbocsátotta. Most már talán nem lesz több ok panaszra.

Akiknek az »U. K.«-t a hónap 8-ik napjáig nem kézbesítik, az illető postahivatalnál reklamálják.

Köszönetnyilvánítás. *E-1*

Dr. Sárkány Miklósné ügyvédné Horváth Ilona, Isten iránt való hálás szívvel kegyeskedett egyházközségünknek egy értékes és éppen szükséges, belül aranyozott ezüst keresztelő kelyhet és alája való ezüsttálcát adományozni kis fia keresztelése emlékére, a kehely oldalán e fölirattal: „Istennel“, a tálcá szélén pedig ezzel: „ifj. Sárkány Miklós, 1907 dec. 26.“

Az edények értéke 56 korona.

Midőn ez úton is van szerencsém a kegyess adományozónak egyházközségem nevében hálás köszönetemet kifejezni, egyben kérem a jó Istent, hogy adjon neki kedves kis fiában állandó örömet s áldja meg teljes családi boldogsággal.

Kelemen Albert,
marosvásárhelyi lelkész.

NŐK VILÁGA

AZ UNITÁRIUS KÖZLÖNY MELLÉKLAPJA

Főmunkatársak: **Fanghné Gyűjtő Izabella,**
Perczelné Kozma Flóra, Solymossyné Raffaj Irma.

Csak ügybuzgalom és munkaszeretet kell.

(Kovács Sándorné felolvasása Homoródalmáson, a Dávid Ferencz-Egylet udvarhelyi köre közgyűlésén.)

Mélyen tisztelt hallgatóság!

Igazán véletlen, de igen kedves szerencse ért engem, hogy szerény felolvasásommal megjelenhetek itt. Engedjék, hogy a legnagyobb szeretettel üdvözöljem önöket ez alkalommal. Igen, a legnagyobb szeretettel, különösen a homoród-almási lakókat, mert hiszen itt vagyok az én édes jó atyám szülőfalujában s gyermeki szívem hálásan dobog fel, hogy a jó Isten elvezérelt engemet még egyszer abba a faluba, ahol az én édes jó apám született, ahol talán már-már kezdik is feledni őt s ahol én, mint gyermekeleány, 10—11 éves koromban jártam utólszor vele, aki annyi szépet és jót beszélt nekem akkor az ő szülőfalujáról, mit én gyermeki szívembe fogadtam és bámultam azon az igaz, őszinte vonzalman, amivel ő édes szülőfaluját emlegette nekem igen gyakran.

Legyenek üdvözölve önök, mélyen tisztelt közönség. De légy üdvözölve te is, nemes egyházköztség, fiaiddal, leányaiddal, kik az ősi székely hitet és virtust istápolják szívétkben, meg nem feledkezvén az Isten, haza, vallás és emberek iránti kötelemekről, melyek nemesítenek, felemelnek!

De lelkenek e jóleső áldása után hadd térjek szerény felolvasásom tárgyára.

Valami olyasmiről szeretnék beszélni, ami kissé enyhítené a már magában foglalt „unalmas felolvasás“ címet

Megpróbálok pár vonásban megemlíteni, hogy *mennyi szépet és jót tehet az ember ügybuzgalommal és munkaszeretettel.*

Az ügybuzgalomnak és munkaszeretetnek terei — kivált nők részére — a különböző jótékonycélu egyletek.

Napjainkban annyiféle egyesület van, hol érvényesíteni tudjuk jóindulatainkat, munkaképességünket, csak nem szabad elcsüggedni a kezdet nehézségei miatt.

A legnagyobb szeretettel és odaadással kell viselkedjünk a szépért, jóért, nemesért és ez megadja a lelki bátorságot, s ha ez meg van lelkünkben, akkor nem rettenünk vissza semmi küzdelemtől, semmi megpróbáltatástól. Mikor tudunk másokra is hatni, másokat is buzdítani, nem bánt minket, ha néha gúnyos megjegyzésekkel is illetnek, mert hiszen minden ember csak annyit tehet, amennyi módjában áll s épen azért ne gúnyoljuk ki emberbarátunkat, ne tegyünk megjegyzéseket reá, hanem nézzük benne a jóindulatot, minden tekintetben, a szolgálatra kész lelket és így mindig megbocsátható, ha folytatással is van téve a jóindulat.

Vegyük először is a mi kedves *Dávid Ferenc-egyesületünket*. Mennyi szépet és jót lehet cselekedni ennek mezején, ha szívvel, lélekkel vagyunk annak tagjai! Igyekezzünk a legfőbb feladatot betölteni: *terjesszük a vallást*, mert a vallás gazdag forrása a boldogságnak s ha e dolognak, e szent eszmének élünk, nem lehetünk mások, mint boldogok. Hiszen minden jó tettnek meg van jutalma, ha másképp nem, csendes, tiszta öntudatunkban.

Gyűjtsünk egyesületünknek tagokat, igyekezzünk méltóképpen betölteni helyünket, teljesítsük a reánk bízott munkát, kövessük a jelszót, amelyet a mi kedves dr. Boros szerkesztőnk mond: „Minden tag igyekezzék maga mellé még egy tagot gyűjteni.”

Csak erős elhatározással, erős akarattal kell munkához fogni; igaz, hogy a kezdet mindig nehéz, de a siker reményében édes a küzdelem s ha munkánkat jól végeztük, akkor megtelik gyönyörrel lelkünk és magasztalással szánk.

Istenbe vetett hittel, bizalommal leküzdhetni minden akadályt, ami útunkba gördül; ez a főteendő; csak meg ne rettenjünk semmitől s akkor tapasztalni fogjuk, amit a szentírás mond: „Ha Isten vagyon velünk, ki lehet ellenünk?”

Tegyünk meg mindent azért, hogy minél erősebb alapon álljon a mi áldott emlékü első püspökünk neve, ez az erős alap legyen az ő nagy nevét viselő egyesület!

Jó apámtól hallottam azt a régi közmondást, hogy minden dolognak a kezdete nehéz, a közepe könnyű, a vége gyönyörű. Mi most a könnyebb felét végezzük, mert a kezdetet, a lelki megpróbáltatást rendületlen hittel, bizalommal végezte el a mi megdicsőült Dávid Ferenc püspökünk.

Nekünk most a könnyebb fele jutott, mikor szeretett egyesületünknek teszünk szolgálatot.

„Minden munkánkban legyen vezérünk élő hitünk és bizunk az Úr hatalmában“ és így mindenki részt vehet többé-kevésbé, tehetségéhez mérten, egyletünk felvirágoztatásában, s ha így munkálkodunk, meg van jutalma, amit a mi kedves Dávid Ferenc-egyletünkért teszünk, meg van jutalma lelki boldogságban és azon tudat erőt ad nekünk, hogy jövőre még többet tegyünk a jóért, szépért, nemesért; erőt ad nekünk a nemes cél iránti szeretet.

Csak természetesen egy szívvel, lélekkel vegyünk részt mindnyájan, egymást támogatva, egymást bátorítva, nézzük el egymásnak és bocsássuk meg fogyatkozásait.

Igy munkálkodjunk a *szeretetben, egyetértésben*, Istenben való hitben, bizalomban és így mindnyájan kivesszük méltó részünket a munkából.

Vegyünk példát a jó előjárókról, tanuljunk a nálunknál okosabb emberektől, igyekezzünk minden időben kész örömmel szolgálatára állani egyházunknak, egyletünknek; bátorítsuk a félénkeket, buzdítsuk a kishitűeket, tanítsuk meg őket vallásukban minden időben és minden körülmények között híven megmaradni,

Vegyünk példát és kövessük a mi dicső emlékü Dávid Ferenc püspökünket, aki életét adta hitéért!

Ha ilyen szeretetben és egyetértésben munkálkodunk, bizonyára meg lesz a jutalma, mert kicsiny tehetségünkben is mutatunk fel eredményt.

Előre ki nem gondolt, ki nem számított szálak fűződnek egymásba, melyek meghozzák a sikert és akkor örömmel mondjuk: Lám, mit tud teremteni a munka s mit képes áldozni a szeretet!

Van még sok, itt fel sem sorolható jótékonycélú egylet, melyekben mind részt vehetünk erőnk szerint, anélkül, hogy saját házi dolgainkat elhanyagolnók és családjunknak kárára lennénk. Minden házi asszony pár fillért megtakaríthat anélkül, hogy amiatt hiányt szenvedne a családja és azt kész örömmel adja a nemes célra, amely magában foglalja azon lelki boldogságot, hogy ime, ő is áldozott az Úr oltárára!

Azt mindnyájan tudjuk, hogy minden növény, minden virág úgy nő és úgy virít, amint azt ápoljuk. Így vagyunk az érzelmekkel is. Minden érzelmünk aképpen uralkodik rajtunk, amiképpen azt tápláljuk. Minden munkában úgy vehetünk és úgy veszünk részt, amennyi előszeretettel viseltetünk az iránt.

Úgy van az a társadalomban, úgy van az a családi életben is, mindig és minden körülmények között. Az ember maga teremti meg sorsát, boldog vagy boldogtalanságát.

Ezzel nem azt akarom mondani, hogy tán Istenben való hitünk, bizodalunk hiába való volna. Nem, mert Istent minden körülményben és minden időben segítségül kell hívni.

De vannak elkerülhetetlen kellemetlenségeink az életben és ilyenkor keressük az okot, hogy vajon miből származnak azok?!

S ha meg is vagyunk szentül győződve arról, hogy nem a mi hibánk következtében történtek, akkor is abban kell igyekeznünk, hogy lehetőleg kellemessé vagy legalább elviselhetővé tegyük helyzetünket s a hozzánk tartozókra is oly hatást kell gyakorolnunk, hogy osztozzanak helyzetünk körülményeiben, mert gyakran jönnek az életben nehéz napok, megpróbáltatások, és ezeket mindig együttes munkával tehetjük elviselhetőkké, de a munkából nem szabad hogy hiányozzék a szeretet és egymás iránti bizalom, mert ez adja meg az erőt, a türelmet, hogy önmagunkhoz híven megküzdjünk az élet nehézségeivel.

Ezeket pedig először is saját magunkban kell feltalálni, saját magunkat kell erősíteni és mindig arra kell törekedni, hogy mindig jó példával járjunk mások előtt a hitben, a szeretetben, amire legnagyobb szüksége van az embernek.

Gyakran tapasztalunk oly egyéneknél is igazi szeretetet, akiknek nincsen semmi társadalmi élete, lelki műveltsége.

Egy példát említek fel. Ez évi április 2-án városunkban is két sátort állítottak fel az országos gyermekvédő egyesület számára. Az egyikben másodmagammal voltam az urna mellett. Virágot is árultunk, hogy annál több pénzt gyűjthessünk össze.

Egy szegényes ruhába öltözött vidéki asszony mind ott ólálkodott, míg végre az adakozók és a mi beszédünkből megtudta, hogy mi célja van e különös pénzgyűjtésnek. Akkor nagy alázatosan oda jön és mondja: Én is vennék két szál virágot, hogy adakozzam a szegény gyermekek számára és hogy vigyek innen virágot az én eltemetett gyermekem sírjára — mire a szegény asszony elkezdett sírni.

Ugye milyen szép és nemes megnyilatkozása a szeretetnek?

Ilyenekkel és ehhez hasonlókkal gyakran találkozunk az életben, ha figyelemmel kísérjük és mindannyiszor újabb erőt érzünk lelkünkben a nemesülésre.

A legmagasabb állásu egyénektől kezdve a legsóbb néposztályig mindenütt lehet nemesen érző szíveket találni.

Például ilyenek a mi szeretve tisztelt főispánénk és Báró Diószegi polgármesterné, ki — közbe legyen mondva — unitárius. (Városunkban, Zilahon csak öt férfi és két nő van unitárius.) Ők sem szégyelték az urna mellé ülni és gyűjteni a szegény gyermekek részére.

És minden hónap első szerdáján a nőegylet választmányi gyűlésén elnököl a főispánné, velünk tárgyal a szegények érdekében, mely egylettől minden hónapban 34 szegény kap pénzbeli segílyt, kisebb-nagyobb mennyiségben.

Igy és ehhez hasonlóképp lehet érvényesíteni minden irányban az ügybuzgalmat és munkaszeretetet.

Nekünk is legyen erős elhatározásunk, hogy minden lehetőt megteszünk a mi kedves D. F. egyletünk érdekében, mindig kész örömmel állunk annak szolgálatában. És ha kell, hozunk áldozatot is érte!

Tán nem váltam még unalmassá, mélyen tisztelt közönség. Nem is akarnék azzá lenni. Éppen azért be is fejezem.

Szívem sugallta e pár sort s azt óhajtanám, hogy azt az én szeretett hitrokonaim is jól megértsék. Szívből jött és szóljon a szívekhez! S éppen azért kérem szives elnézésöket fogadtatkozásaimért.

A jóakarát és munkaszeretet irányítja szavaimat s ha hiányosak is azok, talán megbocsáthatók a bennem lakozó nemes indulatért.

Azt se vegyék rosznéven tőlem, hogy felolvasásom kezdetén édes jó apám emlékével foglalkoztam s legyen szabad kimondanom most, hogy e napot részben jó apám emlékének szentelem, mert hiszen tőle tanultam azt az igaz, őszinte szeretetet, amit embertársai iránt érzett, azt az igaz barátságot, mit barátaival szemben mindig nyilvánított; tőle tanultam minden szépért, jóért, nemesért lelkesülni! Ó kölcsönözte a lelkét nekem és én boldog vagyok, hogy ilyen nagy kincset birhatok.

Most pedig az is nagy örömet szerzett nekem, hogy ilyen szép számmal gyűltünk össze a D. F. gyűlésre, ez minden bizonynyal a szeretetnek, az összetartásnak a jele.

Isten segítsen, hogy ezután is ily szeretetben, ily összetartással, egy szívvel, egy lélekkel jöhessünk össze és még nagyobb buzgalommal és összetartással munkálkodhassunk a mi kedves D. F. egyesületünk javára, felvirágzására.

Londoni unitárius nők.

E helyett a cím helyett ezt akartam írni: »London tetején«. Még ekkor is olyan nagy dolgot mondanék, amit erdélyrészi fogalmak szerint el sem lehet képzelni. De hát nem is akarom én leírni London tetejét, sem a londoni unitárius nőket, hanem elmondok egy pár szót egy pár helyről s egy néhány unitárius nőről.

Nem egészen új ismerősök, mert mindenikről volt szó vagy a Nők Világában, vagy az Unitárius Közlönyben. De miután most egy éve újból láttam őket és otthonukat, visszaidézem én is egy pár emlékemet.

Miss Tagartról legyen szó először. Ez a nagyszívű, nagyszű hölgy mint ifjú leány 1858-ban látogatott ide legelőször. Szomorú idők, nyomorult viszonyok voltak itt. Egyházunknak még püspöke sem volt s iskolái, egyházai az osztrák abszolutizmus vaskörmei között vergődtek, vesződtek. 1901-ben újból ide jött, hogy lássa gyönyörű új kollegiumunkat, kedves püspökünket, sok angolos tanárunkat, virágzó, szép egyházainkat. Egy csinos kis könyvben egész históriát írt az angolok és magyarok közötti meleg szeretetről, áldásos viszonyról.

Én most leányaink nevében szeretnék szólni erről a finom arcú s nemesen jószívű nőről. Ő a magyar leányok legigazibb barátja, mert legjobban érti a Londonba került magyar leány helyzetét. Buzogány Mariska Korchmáros Kálmánnén elkezdve, mindenik áradozott a hálás szeretetben, mert oly jó, oly kedves, oly melegen szerető volt hozzájuk londoni életük első heteiben, mintha édes testvérük, vagy édes anyjuk lett volna. Legújabban e sorok íróját és leányát is házához fogadta.

London északi felében jó magasan, az óriás város széle közelében csöndes, keskeny utcában van saját háza.

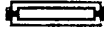
Az egészen angol cottageszerű kedves kis villa, egy kis kert közepében van. Nehány hatalmas fa félkörben s előttük csinos angol kert. Virágtábla itt is, ott is. Nyilóban minden, hervadóban semmi, mert a kertész és a jó házi nő gondozza. Lugas, pihenő, sőt játszó füves kert is kitelik belőle s ez még nem minden, mert a háziasszony büszkesége, a kis veteményes és gyümölcsös sem megvetendő. Jól kövezett, tisztán tartott keskeny útjai ezt is bájossá s vonzóvá teszik.

Csak azt nem tudom megmondani, hogy mikor elbájolóbb a házinő hófehér haja, rózsaszín arca, égszínkék szeme, itt-e, vagy a könyvtárban, néhai édes atyja öreg, sötét könyvtárában, midőn egy kis leány meg Miss Hill segítségével intézik postai úton sok ezer tudakozó unitárius és nem unitárius vallású és hasonló ember ügyeit. Órákhosszat ott ülnek, míg elintéznek néha ötven s néha száznál is több levelet. Küldik az angol világba az olvasó kölcsön-könyveket, ingyen lapokat, füzeteket. Nekik ez oly fontos dolog épen, mint a püspöknek az egyház, a miniszterelnöknek az ország dolga.

Vasárnap templomba kell mennie, mert atyja egykori templomának ő a pénztárnoka s abban nem szabad, hogy hiba essék.

A Channing House-nak nevezett leányiskolának felügyelője, de ő főképen a magyar leányok gondját hordozza szívében.

Emlékezzünk vissza régi jó barátjára, a kedves titkárra, Merson Henrikre is, akivel együtt volt egykoron vendégünk.

Percelné könyve.

II.

Ezt az ismertető cikket azzal kezdem, amivel az elsőt végeztem: a Percelné könyvét olvasni kell, mert csak úgy lehet megismerni. Ismertetni sokféleképpen lehet, de aki az ismertetésre támaszkodik a könyv szelleme ellen vét, mert Percelné szerint mindenki önmagának és saját szemével kell, hogy lásson, saját fülével kell, hogy halljon. Aki nem így cselekszik az még nem igazi unitárius.

Aztán a kép mindig csak kép, soha sem a való. A valóságos emberi hang, vagy emberi arc, éppen úgy, mint az eredeti kézírás sokkal többet mond, mint egy kötet nyomtatott könyv, de ha azokat nem lehet megközelítenünk, ezzel így sokra, nagyon sokra megyünk.

Belemélyedhetünk az író szellemébe. Tisztába jöhetünk gondolataival. Megérezzük milyen eszme lelkesíti.

Ennél a szónál álljunk meg. Percelné az unitarizmusban az eszmét becsüli rendkívüli mértékben „az unitarizmus inkább csak mint eszme, mint egy láthatatlan mozzgó, javító és formáló erő szolgálja a világot és észrevétlenül viszi azt fokról-fokra előre.“ (19.)

Egyik bírálója ezen a szón nagyon fönnakadt s újabb nyilatkozatra indította, amelyben még nagyobb lelkesedéssel szól az unitárius vallás eszméiről és eszmei tartalma felől. Minden bírálóval szemben döntő értékű az Arany János fölfogása és kifejezése Ráchel síralmában:

És kitől rettegsz, nem féli fegyverid Ő,
Az Ige, az eszme!

Egy kis leleményességgel az „orthodox“ bíráló az unitárius Percelné ellen fordíthatta volna saját fegyverét, vagy mondjuk így, nagy rajongását az eszme mellett, hiszen ezt a szót csak görögül (logosz) kell használni s azonnal meg van találva az „orthodoxia“ erős kősziklának hitt tanalapja; meg van a háromságtan gyökere.

A bíráló nem használta föl. Percelné éppen ezzel tette egyik legnagyobb szolgálatát vallásának és mindazoknak, akik látván nem látnak, pedig szeretnének látni. Mihelyt azt mondjuk, hogy eszmék irányítják a gondolkozó világot és a világ gondolatát, mihelyt azt mondjuk, hogy az eszme nemcsak irányít, hanem nő is, mert állandóan tisztul, tisztít és a rokon eszmeelemeket felöleli magába, azonnal elfoglaljuk a helyét annak a aeonszerű lénynek, amivé Jézust átalakították azok a gondolkozók, akik a gondolkozó alany és a gondolt eszme közötti különbséget nem tudták fölfogni.

No hát éppen itt kezdődik az a nagy különbség, amelyről beszél Perczelnének egyik bírálója, s amely szerinte az unitarizmus és „keresztény“ vallás között van. Csak az a kár, hogy ez a különbség Magyarországon, de jobbra a nagyvilágban is, már csak történelmi emlék és nem igazolható, nem létező valóság. Nagyon meggyűlné a baja annak a vállalkozónak, aki sereget akarna toborzani a Logos-Krisztusban hívőkből. Hogy „vallói“ vannak, azt nem tagadom, de a Jakab tételét megfordítván, azt mondom „a hit nélkül való vallás megholt állat“. Jak. 3. 26.

Mínt hogy a keresztény felfogásban a nagy eltérés éppen a Jézus személye körül és amiatt van, a Perczelné könyvében talán erre találunk legtöbb fölvilágosítást és tájékoztatást.

Bájossá és elragadóvá teszi ezeket a fejtegetéseket az a mélységes meggyőződés, amely áthatja az igazi Jézus ismerete és szeretete felől.

Ellenfele a megváltóhoz utasítja, mert csak attól nyerhet üdvösséget és megváltást. Percelné a Jézust keresi s azt szeretné, ha maga Jézus jöhetne ide közénk, mert megvan arról győződve, hogyha Ő is oda juthatna közelébe, „nem azt kérdeznék tőlem önzőn és hiun, hogy vajjon Istennek imádom őt, vagy nem, hanem hiszem teljes lelkemből, hogy bírálólágné nézné végig igazságos szemeivel életemet és a szerint ítélné felettem“.

De nem esik kétségbe amiatt, hogy Jézus nem jöhet el, mert tisztán látja, érezi és tudja, hogy itt van azokban a világot mozgató, liberális, nagy eszmékben, amelyek legjobban az Ő, a Jézus zászlója alatt terjedhetnek. Ezek az eszmék lefogják rontani az embereket szétválasztó falakat.

És itt aztán védelmére kél nemcsak Jézusnak, hanem a keresztény szellemnek is, amelyet veszélybe sodornak azok, akik a modern fölfogással szemben mind abban járnak, hogy jobban mélyítsék a sáncokat s magasabbra emeljék a töltéseket, hogy a pusztító új elemeket, új felfogást közelébe ne bocsássák. Perczelné az életbe akarja bevezetni, hogy a Jézus

vallása ne legyen csak ünnepi alkalomra való tárgy, hanem csatlakozzék a modern élethez.

Nagyon félti a keresztény egyház jövőjét, s azért sürgeti, hogy az új eszméket fogják föl, nehogy mások megelőzzék a hivatalos egyházakat.

Csalódnak, akik azt hiszik, hogy az unitárizmus ellensége volt Jézus Krisztusnak. Az unitárius vallás egész történelme bizonyítja, hogy az unitáriusok Jézusnak hű tanítványai s buzgó követői voltak. Perczélné meggyőzőleg hirdeti: „Krisztusurunk evangéliuma ez a mi egyedül biztos és örök időkre szóló fegyverünk már régóta meg van az emberiség számára . . . mi lehetne az eddig elért eredmény csekélységének oka — mint a téves kezelés. Az emberiség nem fedezte fel abban az igazi hathatós és reformáló erőt, s helyett, hogy e hatalmas erő, tényleges fegyverrel menne az ütközetbe, csak tompa, külső hüvelylyel hadakozik folyton“.

A folytonos fejlődésszülte reformáció legnagyobb vívmánya az ember-Jézus. P. sürgeti, hogy ragadjuk ki azt a Jézust a legendák köréből, adjuk át a XX-ik század új eszméinek az ő türelmes és békés emberi munkáját, s tegyük hozzáférhetővé minden vallásu embertársunk és testvérünk számára. Ekkor megmentjük a világot az ölf, rideg hitetlenségtől és tagadástól, mert „lehetetlen, hogy mélységes szeretetet és bámulatot ne érezzen Jézus Krisztus iránt, aki egész életét, egész tudományát, ambícióját arra az egy feladatra szánta, hogy az emberiség számára örök időkre szóló lelki megnyugvást szerezzen“.

B. Gy.

Mrs Sharpe. Londonban, s általában egész Angliában a Sharpe név minden jeles angol vonást magába foglal. Takarékoság, a pénzmegszerzésében és megbecsülésében kitűnő ügyesség, fölhasználásában nagylelkűség. Ötven, de tán száz unitárius templomot lehetne megjelölni, amelyek mind a Sharpe-családtól kapták vagy az alapot, vagy a betetőzést. Soha semmi-féle igazi unitárius ügytől nem tagadták meg szívök jóságát. Mi, magyarok örök hálára vagyunk kötelezve, mivel a Channing-hause leánynevelőt egyik Sharpe kisasszony alapította s leányaink alapítványát a másik tette. Most a harmadik a Sharpe Arthur neje ezidőt Londonban levő leányunk kiváló és szeretetteljes gondozásában tünt ki. Sharpené asszony a szintén unitárius Lawford családhoz tartozik. Bamulatos szívjóság, igaz anyai szeretet irányította minden tettét. Gyönyörű családot növelt maga körül s abba beleillesztette a magyar leányt, s midőn ezerféle jósága miatt mindenki áldotta, hirtelen, váratlan elhúnyt a mult hónapban. Ejtsünk egy könnyet a nemes magyarbarát emlékére.

Konfirmációi és más alkalmi ajándéknak a *Szívemet hozzád emelem*, (írta: dr. Boros György) női imádságos könyvet a lapok így ajánlják: *Vasárnapi Ujság*: Emelkedett tartalmú és szellemű imakönyv. Az ájtatos könyv keresztény lélekkel és mély érzéssel irányozza a hívők vallásosságát az égi megnyugvás felé s kivált a női gyöngédség érzelmi világának fohászához ad ihletett hangot. *Ellenzék*: Szívem áhitattal telve megtisztul a földi salaktól, emelkedik a mindenek urához, hol kérve, esdekelve, hol meg hálát adva, de mindig igazi bensőséggel. Egy megbecsülhetetlen kis imakönyv. *Székely-Udvarhely*: Egyszerű irányához méltóan tűnik fel a könyvből szétáradó melegség. A könyv nők számára van írva, de növendék ifjak sőt férfiak is sok erkölcsi haszonnal olvashatják az áhitat óráiban. *Székely Nemzet*: Névnapi, karácsonyi, újevi s más alkalmi ajándéknak nagyon célszerűen felhasználható. Megérti az intelligens, művelt nő, de megérti az egyszerű falusi is. *Prot. E. I. Lap*: Zamatoss, kenetes, szívet melegítő. Csinos alak, szép nyomás. *Család és Iskola*: E mély vallásos érzéssel írt könyvet bármely felekezeti keresztény nő tanulsággal és lelki élvezettel használhatja. Ára csinos vászonkötésben 2 kor. 40 fill. Szép bőrkötésben 6 kor. Diszes bársonykötés 10 kor. Kapható Kolozsvárt a szerzőnél, könyvtárosoknál, Székelykeresztúrt a könyvnyomdában, Tordán Füssy könyvkereskedőnél.

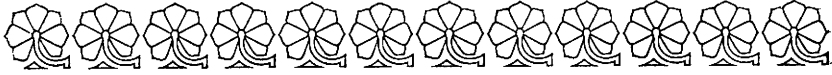
Jeleseink élete és jelleme

ugy hat a kedélyre, mint a tiszta napsúgár a fésző bimbóra s az érő gyümölcsre. Annak kitarja még rejtve levő szépségeit, ennek összegyűjti ízét, színét. Mindazok, akik kicsinyből nagyra szeretnének nőni, azok is, akik fáradt lelköknek pihenő pontokat keresnek az élet csúcsain, forduljanak az életrajzok gyűjteményes könyvéhez. Unitáriusoknak könnyen áttekinthető, kedves olvasmány gyanánt kínálkozik csekély **1 koronáért**.

Jeleseink élete és elleme, melynek tartalma: *A kolozsvári régi kollegium* (képpel). *János Zsigmond* (képpel) írta Kőváry László. *Dávid Ferencz* (képpel) írta dr. Boros György. *Szentábrahám Mihály* írta Vári Albert. *Lázár István* írta Kőváry László, *Dániel Elek* írta id. Dániel Gábor. *Petrichevich Horváth Ferencz* írta Benczédi Gergely. *Koncz János* írta Ürmösi Kálmán. Aranyosrákosi *Székely Sándor* írta Borbély György. *Körmöczy János* írta Gyöngyösi István, *Böloni Farkas Sándor* írta Pap Mózes. *Augustinovic Pál*. *Kriza János* írta Rédiger Géza. *Mikó Lőrincz* írta Kelemen Albert. *Kaáli Nagy Elek*, *Berde Mózsa*, *Brassai Sámuel* írta Pálfi Márton. *Ferencz József* írta Boros György. *Az új kollégium* írta Pákei Lajos. *Pákei Lajos* írta B. Gy. *Az unitárius kollegium díszlobogója* írta Fangh Erzsébet.

Az „Unitárius Közlöny“ szerkesztőjénél megrendelhető.

Ren- és illemszabályok átdolgozta Tarcsafalvi Albert 50. pld. ára 1 kor. Az Arany szabályok társa ez a kis füzet. A melyik ifjú megtanúlja és megtartja, annak nem lesz bántódása az életben, mert tudni fogja, hogy viselje magát valahol csak megjelenik. Nagy szüksége van rá mindenkinek. A vallás és erkölcs tanítói fogadják szívesen és igyekezzenek megszerezni, mert a konfirmációra készítéskor s a nyári tanítás alatt is jó hasznát veszik. Egyszerre csak 50 példányt küldünk. Az 1 kor előre fizetendő.

Vallás, hit és szabadság. A genfi konferencia könyve, 300 oldal, tartalmaz 25 értekezést a legjelesebb külföldi íróktól. Ára lapunknál rendelkezve 2 kor. Postán küldve 20 fillérrel több.

Kedves, épületes és hasznos könyvek.

Kis gyermekeknek: *Jó gyermek könyve.* Képes olvasó és verses könyv. Irta: dr. Boros György, ára I. oszt. 40 és II. oszt. 50 fillér. **Tanulóknak és felnőtteknek,** az *unitárius egyház jeleseinek életrajzai* arcképeikkel; a nagy negyed rét csinos füzet ára 1 korona, 10 példány drbja 80 fillér (40 kr.) 20 példány drbja csak 60 fillér. **Nőknek:** *Szívemet hozzád emelem* imádságos könyv Ára 2 korona 40 fillértől fölfelé. *Edes otthon* a házas életnek és foglalkozásnak vonzó, tanulságos és szépséges leírása. Ára 1 kor., 10 példány drbja 80 fill. (40 kr.) **Dr. Brassai:** *Nézetek a vallás eszméjéről.* Ára 2 kor. *Unitárius Közlöny* egész évfolyama a Nők Világával együtt 2 kor. 40 fillér. 1902., 1903., 1904., 1905. bármelyik évről. Megrendelhetők szerkesztőségünk-nél és Lepage könyvárusnál Kolozsvárt.

Erdély legnagyobb, legrégebb és legkényelmesebb műterme

Aki igazán jó fényképet akar, az vétesse le magát **Dunky Fivéréknél** kiknek 23 éves fennállásuk biztos garantiát nyújt arra nézve, hogy a legjobb és legpontosabb kiszolgálásban fog részesülni.

DUNKY FIVÉREK cs. és kir. udv. fényképészek

országos hírü műtermeink vannak

Kolozsvár, főműterem: Mátyás király-tér 10. Fiókműterem: Wesse-lényi Miklós-u. 3., **Miskolc** Városház-tér 20., **S.-A.-Ujhely** Főtér 9., **Dés,** Felső séta-tér.

